Po cementine krantinės danga ir skaldos sluoksniu 60 cm gylyje atidengtas gelsvai rusvo smėlio su juodžemio priemaišomis sluoksnis. Jis storėja nuo 15 iki 70 cm P–Š kryptimi, įstrižai pasislinkęs link vagos, todėl vertikalioje projekcijoje jo gylis varijuoja nuo 60 iki 180 cm. Šis sluoksnis supiltas paskutiniu krantinių formavimo etapu, prieš keletą dešimtmečių niveliuojant žemės paviršių ir klojant cementinę krantinės dangą. Šiame geltono smėlio sluoksnyje surasti, preparuoti ir išimti žmonių palaikų kaulai.

Preparuojant kaulus nustatyta, kad jie guli ne anatomine tvarka, nesistemingai išsisklaidę po visą gelsvai rusvo smėlio sluoksnį. Tyrinėjimų metu pavyko surinkti 51 kaulą ir jų fragmentus. Kaulai perduoti ekspertizei VU prof. R. Jankauskui. Paaiškėjo, kad kaulai priklauso net 4 skirtingiems asmenims. Kaukolė ir didžioji kaulų dalis yra 35–40 metų moters, kiti pavieniai kaulai – suaugusio vyro, paauglio ir kūdikio. Šalia kaulų rasta nedidelių medienos gabaliukų, interpretuotinų kaip sunykusio karsto fragmentai. Kaulų aplinkoje aptiktas Berlyno kalyklos (ją žymi raidė A) 1845 m. Prūsijos karalystės 1 pfenigas (1 pav.). Matyt, kad XIX a. vietos krikščionių religiniuose papročiuose dar buvo išlikę tokie archajiški papročiai kaip smulkios monetos įdėjimas mirusiajam.

Danės krantinėje atlikus žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus, galima konstatuoti, kad žmonių palaikai į dabartinę jų radimvietę papuolė su atvežtiniu statybiniu gruntu – smėliu. Smėlis galėjo būti iškastas Smeltės kapinėse, kurios papuolė į vieną iš smėlio karjerų, ar kitose užmirštose XIX a. Klaipėdos krašto kapinaitėse. Lietuvos teritorijoje žinomi keli atvejai, kai žmonių kaulai aptinkami atvežtiniuose statybiniuose gruntuose.

Human bones in the quay on the river Danė

In renovating the quay between the Old Ferry berth and the entrance to the Castle Harbour on the left bank of the Danė in Klaipėda Old Town in 2009, a human skull was found. A 15 m^2 trench was excavated at this site and four quay fill horizons from the second half of the 20th century were found. The human skull and an 1845 Kingdom of Prussia pfennig (Fig. 1) were found in the last horizon. It was determined that the bones belong to four different individuals and that they reached this location in sand taken from destroyed cemeteries in the vicinity of Klaipėda.

Justina Ramanauskienė

Kapinių Vilniuje, Mindaugo gatvėje 27, 27A, tyrinėjimai

2009 m. atlikti archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Mindaugo gatvės sklype 27, 27A. Čia tyrinėtas iki 2009 m. rugpjūčio Vilniaus mieste nežinomas senkapis. Tada žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų, kuriems vadovavo archeologė V. Veževičienė, metu buvo aptikti 4 žmonių palaidojimai (žr. p. 150–153).

Tyrinėtas sklypas yra į P nuo Vilniaus senamiesčio, istorinio Rūdninkų priemiesčio teritorijoje, kuris formavosi už gynybinės miesto sienos. Iš Š pusės jį riboja dabartinė Kauno, iš R – Mindaugo, iš P – Panerių, iš V – Algirdo gatvės. Tyrinėjimų vietoje reljefas nėra lygus, sklypo paviršius natūraliai žemėja Š ir ŠV kryptimis. Jo P dalis yra aukštumoje, o Š dalis – šlaite. Dabartinis paviršius suformuotas

čia buvusio užstatymo. Dabar sklypas yra apjuostas mūrine tvora, beveik visi čia buvę statiniai nugriauti.

Po 2009 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais atliktų žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų sklypo P dalyje buvo apibrėžta teritorija, kurioje bet kokie žemės judinimo ir antžeminiai statybos darbai leistini tik atlikus išsamius archeologinius tyrinėjimus. Šios teritorijos PV dalyje spalio–lapkričio mėnesiais buvo visiškai ištirtas 600 m^2 dydžio plotas. Viršutiniai iki 1–1,2 m storio XIX a. pabaigos – XX a. kultūrinio sluoksnio horizontai buvo nukasti mechanizuotai. Toliau kasinėjimai atlikti tik rankiniu būdu.

Atlikus tyrinėjimus nustatyta, kad šiame plote susiformavęs 0,7–1,9 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio chronologija apima XVI a. III ketvirtį – XX a. Ankstyviausi – XVI–XVIII a. kultūrinio sluoksnio horizontai buvo smarkiai apardyti intensyvėjant miesto urbanizacijos procesui, nuo XX a. pradžios sklype pradėjus statyti mūrinius pramoninės paskirties pastatus. Pagal tyrinėjimų duomenis buvo rekonstruotas kapinyno reljefas. Nustatyta, kad šioje vietoje XVI–XVIII a. buvo smėlinga kalva, kurios viršūnė buvo tyrinėto ploto P dalyje. Tyrinėjimų metu aptiktas kalvos Š ir ŠR šlaitas.

Viršutiniai iki 1,5 m storio kultūrinio sluoksnio horizontai susiformavo XX a. niveliuojant žemės paviršių, užstatant teritoriją pastatais, grindžiant lauko riedulių grindinius. Storiausi šio laikotarpio horizontai fiksuoti tyrinėto ploto ŠV ir ŠR dalyse. Nukasus šiuos horizontus, ploto Š, ŠR ir PR dalyse buvo atidengti 3 XX a. pradžios – XX a. vidurio statinių mūrų fragmentai. Ploto ŠR dalyje H_{abs} 142,00–141,60 m aukštyje fiksuoti mūrų fragmentai priklauso vienam statiniui, mūrytam iš šviesiai gelsvos spalvos 25x10x6 cm dydžio plytų, rištų pilkos spalvos kalkių skiediniu. Atidengto statinio fragmento dydis – 6,48x2,5x 1,05 m, atskirų statinio sienų matmenys – 6,4x0,6x1,05, 2,75x0,55x0,95, 1x0,38x1 ir 2,89x0,6x0,98 m. Tyrinėto sklypo PR dalyje nuo H_{abs} 142,24–141,67 m fiksuoti kito statinio pamatų mūro fragmentai. Pamatai mūryti iš 10–50 cm dydžio netašytų lauko akmenų. Akmenys rišti šviesiai pilkos spalvos biriu degtų kalkių skiediniu. Atidengto statinio pamatų fragmento dydis – 2,65x6,75x0,35–1,4 m, atskirų pamato sienų matmenys – 2,65x0,5–0,7x0,45–1,4, 6,2x0,7–0,75x0,45–0,85 ir 6,75x0,6–0,75x0,35–0,45 m. Statinio sienų apribotame plote atidengtos jam priklausančios 6 lygiagrečiai viena eile išdėstytos betoninės kolonos, kurių matmenys 70x70 cm, aukštis 0,68–1,05 m. Trečiojo statinio fragmentai atidengti nuo H_{abs} 141,39 m aukščio ploto Š dalyje. Jis mūrytas iš 26,5x12x6,5 cm dydžio gelsvos ir rusvos spalvos plytų. Plytos rištos šviesiai pilkos spalvos degtų kalkių skiediniu. Fiksuotas mūro dydis – 3,9x0,9 m, aukštis – apie 55–60 cm. Remiantis 1938 m. Vilniaus miesto planu, anksčiausiai tyrinėtame sklype turėjo būti pastatytas statinys, kuriam priklauso mūrų fragmentai, aptikti ploto ŠR dalyje. Kiti du pastatai buvo pastatyti ne anksčiau kaip 1938 m.

Nuo H_{abs} 141,80 m aukščio ploto P dalyje ir nuo H_{abs} 140,79 m aukščio Š dalyje fiksuotas pilkos spalvos žemės su pavienėmis smulkiomis griuvenomis ir pavieniais angliukais kultūrinio sluoksnio horizontas. Sprendžiant pagal jame aptiktus archeologinius radinius – buitinės keramikos fragmentus, numizmatinę bei sfragistinę medžiagą, horizontas datuojamas XIX a. III ketvirčiu – XX a. pradžia. Tuo metu tyrinėtas sklypas bei artimiausia jo aplinka buvo sparčiai urbanizuojama. 1860 m. buvo nutiestos dabartinės Algirdo ir Panerių gatvės.

Jų atsiradimą sąlygojo geležinkelio Peterburgas–Varšuva tiesimas. Geležinkeliu kursavo ir keleiviniai, ir prekiniai traukiniai, todėl atsirado poreikis vystyti geležinkelį aptarnaujantį gatvių tinklą. Tuo tikslu buvo nutiestos ir dabartinės Mindaugo bei Kauno gatvės, o kvartalo dislokacija nulėmė jo naudojimą pramoniniais tikslais. XIX ir XX a. sandūroje dabartinio Mindaugo g. sklypo 27, 27A vietoje grafas Antanas Tiškevičius, supirkęs dalį mažesnių sklypų, sujungė juos į didesnes valdas. Didžiąją kvartalo dalį užėmė grafui priklausęs sklypas, kuriame 1910 m. buvo pastatyti du pirmieji sandėliai – pakhauzai. Tais pačiais metais A. Tiškevičiui buvo leista nuo pagrindinės geležinkelio ŠV atšakos nutiesti ir 30 metų eksploatuoti šalutinę geležinkelio atšaką. Ji ėjo Algirdo gatve, per sklypą Mindaugo gatvėje 27, 27A ir toliau į gretimą valdą. 1912 m. sklype buvo pastatyti dar du – mūrinis ir medinis – sandėliai. Iki 1938 m. sklype buvo pastatyti dar 4 pramoninės bei gyvenamosios paskirties pastatai, kurie vėlesniais laikais buvo rekonstruoti (Baliulytė I., Racevičienė A., Valužytė J., Vilniaus naujamiesčio istoriniai tyrimai, V., 1995, *VAA*, f. 5, b. 6833).

Nuo H_{abs} 141,65–140,50 m aukščio tyrinėtame plote fiksuotas neintensyvus šviesiai pilkos spalvos žemės ir smėlio horizontas, kuris pagal jame aptiktus negausius radinius datuojamas XVIII a. II ketvirčiu – XIX a. Šis horizontas formavosi natūraliai dirvonuodamas dar kapinių naudojimo laikotarpiu ar iš karto po to, kai jose nustota laidoti. Šiuo laikotarpiu nuo XVIII a. II pusės žemė tyrinėto sklypo aplinkoje pradėta dalinti sklypais, kuriuos savininkai valdė činšo teise. Sklypai buvo dideli, menkai užstatomi, nes žemė ilgą laiką buvo dirbama. Dabartinio sklypo Mindaugo gatvės 27, 27A žemė XVIII a. priklausė Gavorskiams. Po jų mirties žemę paveldėjo dukterys Marija Inčik Rovinska ir Viktorija Dederko. Aptariamasis kvartalas priklausė M. Rožinskai, o sklypui buvo suteiktas 2626 posesijinis numeris. XIX a. II pusėje ši žemė buvo skaidoma į mažesnius sklypus ir parduodama pavieniams savininkams.

Nuo H_{abs} 142,00–140,10 m aukščio skirtingose ploto vietose atidengtas rusvos spalvos smėlio ir šviesiai pilkos žemės horizontas, kuriame išryškėjo kapų duobių kontūrai. Kapų horizonte (ne kapuose) rastos XVII a. monetos leidžia manyti, jog XVII a. I ketvirtyje šioje miesto dalyje kapinės jau veikė. Daugiausia kapų koncentravosi tyrinėto ploto centrinėje dalyje. Sprendžiant pagal jų išsidėstymą, kapinės tęsiasi ir už ploto ribų. Nemaža dalis kapų buvo truputį arba smarkiai apardyti, o ploto ŠV dalyje buvo užfiksuota kaulų duobė. Ją preparavus, rasti 6 individų skeletų ir kaukolių fragmentai: dviejų 30–35 metų moterų, vienos 20–30 metų moters, vienos 40–45 metų moters ir dviejų nenustatytos lyties individų. Šią suverstų kaulų duobę bei apardytų kapų buvimą senkapyje galima sieti su XX a. I pusėje šioje vietoje prasidėjusiomis statybomis ir įvairiais vėlesnių laikų žemės judinimo darbais.

Iš viso tyrinėjimų metu visiškai preparuota 70 kapų, kuriuose aptikti 72 individų skeletai ar jų fragmentai. Tarp jų 26 vyrai, 22 moterys, 2 paaugliai, 1 paauglė, 19 vaikų ir 2 naujagimiai. Iš perkasimų suardytų palaidojimų identifikuota ne mažiau kaip 10 individų, iš jų 4 moterys, kitų lytis nenustatyta. Dar 5 kapų duobių kontūrai užfiksuoti ploto PR ir PV pjūviuose.

Senkapyje aptikta grupinių kapų – vienoje kapo duobėje palaidoti 2 ar 3 mirusieji (1 pav.). Iš viso rasti 5 tokie kapai. Identifikuo-

1 pav. Šeimyninis kapas (kapai 31–33). J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 1. A family grave (graves 31–33).

ta 12 mirusiųjų, palaidotų vienas šalia kito arba vienas virš kito. Tokie kapai gali būti traktuojami kaip šeimyniniai kapai, kuriuose laidoti vienos šeimos nariai.

Dauguma mirusiųjų buvo palaidoti lentiniuose karstuose. Ryškių karstų žymių, medinių lentų trūnėsių, geležinių kaltinių vinių bei jų fragmentų rasta 40 kapų. Mirusieji guldyti aukštielninki, rankos sulenktos ant krūtinės, padėtos juosmens ar klubų srityje arba ištiestos. Kojos ištiestos, kartais ištiestos ir sukryžiuotos viena ant kitos. Mirusieji laidoti įvairiomis kryptimis. Laidojimo kryptis nustatyta 70 kapų. Vyraujanti kryptis, kai mirusieji laidoti galva į ŠV (40 kapų), į PV (27 kapai), į V (1 kapas), į PR (2 kapai). Akivaizdi orientacija V kryptimi liudija krikščioniškąją mirusiųjų laidojimo tradiciją.

Dauguma mirusiųjų laidoti be įkapių. Jų rasta tik 7 kapuose. Kaip būdinga vėlyviesiems

2 pav. Kape 5 rastas sidabrinis žiedas (po restauravimo). J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 2. The silver ring found in grave 5 (after restoration).

senkapiams, daugiausia tai asmeniniai mirusiųjų daiktai: žiedai (2 pav.), monetos, tarp kurių rastos dvi į audinį įvyniotos sidabrinės XVI a. monetos (1512 m. Žygimanto Senojo (1506–1548) pusgrašis ir 1556 m. Žygimanto Augusto (1548–1572) pusgrašis (3 pav.). Taip pat rastas vienas XVII a. I pusės monetos falsifikatas, geležiniai raktai, antpirštis, veidrodėlis (?) (4 pav.), geležinių sagtelių fragmentai, geležinis peilis, mažas vario lydinio raktelis (5 pav.), odinio dirbinio su geležine ir vario lydinio kniedėmis – sagomis, fragmentai.

Archeologinių tyrinėjimų metu, be kapuose rastų įkapių, į radinių sąrašą dar įtraukti 585 radiniai. Absoliučią jų daugumą sudaro

0 3 cm

3 pav. Kape 7 rastos įkapės (po restauravimo): 1512 m. Žygimanto Senojo pusgrašis ir 1556 m. Žygimanto Augusto pusgrašis, geležinės sagtelės fragmentas, geležinis peilis, geležinė karsto vinis, audinio, į kurį buvo įvyniotos monetos, fragmentai, odinio dirbinio su vario lydinio ir geležinėmis kniedėmis – segėmis fragmentai). J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 3. The grave goods (after restoration) found in grave 7: a 1512 Sigismund I the Old half groat and a 1556 Sigismund August half goat, a fragment of an iron buckle, an iron knife, an iron coffin nail, fragments of fabric in which coins had been wrapped, and fragments of leather artefacts with copper alloy and iron rivets – buttons).

0 3 cm

4 pav. Kape 16 rastos įkapės (po restauravimo): 2 geležiniai raktai, veidrodžio (?) fragmentas, XVII a. I pusės monetos falsifikatas, vario lydinio antpirštis, geležinė sagtis. J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 4. The grave goods (after restoration) found in grave 16: 2 iron keys, a fragment of a mirror (?), a counterfeit coin from the first half of the 17th century, a copper alloy thimble, and an iron buckle.

XVII–XIX a. buitinės keramikos fragmentai (389 vienetai) (6 pav.). Taip pat rasta XVII–XVIII a. koklių fragmentų (3 vienetai).

Gana gausią radinių grupę sudaro numizmatinė ir sfragistinė medžiaga. Tai XIX–XX a. lenkiškos ir rusiškos geležinkelio, pašto, muitinių, manufaktūrų ir kitos plombos (74 vienetai) (7 pav.). Taip pat rasta XVII–XX a. monetų (24 vienetai), tarp jų – Žygimanto Vazos III (1587–1632) dvidenariai, Jono Kazimiero (1648–1668) šilingai (8 pav.), Joanos Ivanovnos (1730–1740) dengos, Nikolajaus I (1825–1855), Aleksandro II (1855–1881) ir Nikolajaus II (1894–1917) kapeikos bei viena TSRS 1943 m. 3 kapeikų nominalo moneta.

5 pav. Kape 36 ant mirusiojo kaktos rastas vario lydinio raktelis in situ. J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 5. The small copper alloy key in situ on the forehead of the individual in grave 36.

6 pav. XVIII–XIX a. buitinės keramikos fragmentai. J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 6. Fragments of 18th–19th-century household ceramics.

Iš geležinių ir spalvotųjų metalų dirbinių rasta kaltinių karstų vinių, raktas, kišeninių sulankstomų peiliukų, keletas apkalų, skardelių, žiedelių, sagų ir kitų dirbinių. Iš šių radinių galima išskirti dvi sagas išgaubtu paviršiumi su užrašu „СПВ“ ir „ГЛАВНОЕ ОЩЕСТ. РОСС‘ ЖЕЛЕЗН: ДОРОГЪ“ (9 pav.). Tai geležinkeliečio uniformos sagos. Taip pat rastos dvi sagos, ant kurių pavaizduotas dvigalvis erelis. Galbūt tai kokio nors pareigūno uniformos sagos. Vienas iš įdomesnių radinių buvo 1,9 cm skersmens į monetą panašus dirbinys. Šio dirbinio centre prakalta apie 6 mm skersmens skylė. Aplink ją yra laurų vainikas, o po juo – užrašas „KOSMOS“ ir „UND BRENNER“. Tai Vokietijoje gamintų žibalinių lempų dagties reguliavimo detalė (10 pav.). Žibalinės lempos su reguliuojama plokščia, ratu susukta dagtimi *Kosmos* buvo sukurtos 1865 m. Berlyne veikusioje įmonėje *Wild & Wessel*. 1899 m. kitas Vokietijos gamintojas *Brokelmann, Jager & Co* perėmė *Kosmos* prekės ženklą iš *Wild & Wessel* ir pervadino jį į *Kosmos–Brenner* (žr. http://www.milesstair.com/KOSMOS–BRENNER_LAMPS_&_WICKS.html). Visi tyrimų metu surasti radiniai perduoti į LNM Viduramžių ir naujųjų laikų archeologijos skyrių.

Archeologinių tyrinėjimu metu gauti duomenys leidžia teigti, kad dabartiniame sklype Mindaugo g. 27, 27A aptikti palaidojimai – tai nuo XVI a. II pusės veikusios miesto kapinės. Sprendžiant iš palaidojimų tankumo, tvarkingo mirusiųjų laidojimo, laikantis katalikiškos laidojimo tradicijos, orientuojant palaikus V kryptimi, bei šeimyninių kapų egzistavimo kapinyne, šiose kapinėse mirusieji buvo laidojami ilgesnį laiką, ne tik epidemijų metu. Intensyvesnė teritorijos urbanizacija prasidėjo ne anksčiau kaip XIX a. III ketvirtyje Ši data neprieštarauja nei rašytiniams, nei archeologiniams duomenims.

0 3 cm

7 pav. XIX–XX a. plombos. J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 7. 19th–20th-century seals.

0 2 cm

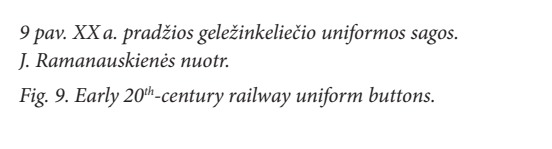
8 pav. XVII a. monetos: 1 – 1621 m. Žygimanto III Vazos dvidenaris, 2 – Žygimanto III Vazos dvidenaris, 3, 4 – 1665 m. Jono Kazimiero šilingai. J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 8. 17th-century coins: 1 – a 1621 Sigismund III Vasa 2 penny coin, 2 – a Sigismund III Vasa 2 penny coin, 3, 4 – 1665 John II Casimir shillings.

9 pav. XX a. pradžios geležinkeliečio uniformos sagos. J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 9. Early 20th-century railway uniform buttons.

10 pav. Žibalinės lempos dagties reguliavimo detalė: 1 – tyrinėjimų metu rasta detalė, 2 – XIX a. pabaigos – XX a. I pusės detalė (iš: http://www.wt–pempel.de/dsr.htm). J. Ramanauskienės nuotr.

Fig. 10. A wick knob from a kerosene lamp: 1 – the knob found during the investigation, 2 – a knob from the late 19th – first half of the 20th century.

The excavation of the cemetery at Mindaugo Street 27, 27A in Vilnius

During October – November 2009, an excavation was conducted on the plot at Mindaugo Street 27, 27A. 600 m^2 were excavated in an old cemetery discovered here in August 2009. It was determined that a 0.7–1.9 m cultural layer, the chronology of which encompasses the third quarter of the 16th – early 20th centuries, had formed in the excavated area. The earliest 16th–18th-century cultural layer horizons had been badly disturbed during construction that had started in the early 20th century.

A total of 70 graves containing 72 full or partial human skeletons were completely excavated during the investigation (Fig. 1). 26 men, 22 women, 2 male teenagers, 1 female teenager, 19 children, and 2 newborns were identified among them. At least 10 individuals, 4 of them women, 6 not determined, were identified from the burials destroyed by the digging. Another 5 grave pit contours were recorded in the SE and SW sections of the investigated area.

Over 600 finds dating to the 16th–20th centuries were found during the excavation. The absolute majority of them consist of fragments of 17th–19th-century household ceramics. Several stove tile fragments were discovered (Fig. 6). The sphragistic and numismatic material formed another abundant group of finds. 16th–20th-century coins (Fig. 8) and 19th–20th-century lead seals (Fig. 7) were found. The ferrous and non-ferrous metal artefacts included hand-forged coffin nails, keys, folding pocket knives, several fittings, sheet metal ornaments, rings, brooches, etc (Figs. 2–5, 9).

Audronė Šapaitė

Kapas Šiauliuose, Ch. Frenkelio vilos teritorijoje

2009 m. ŠAM tyrinėjo nekilnojamos kultūros vertybės – statinių komplekso, vadinamo Chaimo Frenkelio rūmais (26171), teritoriją Šiauliuose, Vilniaus gatvėje 74. Ch. Frenkelio vila statyta 1908 m. (spėjama pagal vėjarodę ant vilos stogo), architektas nežinomas. Ji priklausė Frenkelių šeimai, greta esančio „Frenkelio odų fabriko“ savininkams. Chaimas Frenkelis, kilęs iš Ukmergės, mokęsis odų išdirbėjo amato Rusijoje, atvyko į Šiaulius 1879 m. Čia jis iš žydo odų raugintojo Nochumo įsigijo nedideles odų išdirbimo dirbtuves, įsikūrusias iš Urbanavičiaus nuomotose patalpose. Po kelerių metų odų raugykla išsiplėtė, patalpas Ch. Frenkelis išpirko iš savininko ir tuoj pat medinius pastatus ėmė keisti mūriniais. Panašu, kad medinis namas, stovintis greta mūrinės vilos, gali būti likęs iš priklausiusių ankstesniems savininkams, statytas XIX a. Apie 1910 m. jis yra užfiksuotas ikonografinėje medžiagoje.

1940 m. savininkams pasitraukus į užsienį, viloje įsikūrė tarybinė karinė ligoninė. Liudininkas Leiba Lipšicas yra pasakojęs muziejaus direktoriui Raimundui Balzai, kad prieš užimant Šiaulius vokiečiams, didžioji dalis ligonių buvo evakuoti, o silpnesni palikti mirti. Jie užkasti kažkur vilos teritorijoje. Vokiečių okupacijos laikais Ch. Frenkelio viloje buvo Vermachto lazaretas, nuo 1944 m. – Pabaltijo karinės apygardos ligoninė. 1993 m. pasitraukus Rusijos kariuomenei, Ch. Frenkelio vila perduota ŠAM. 1995–2006 m. restauruotas